

- Sole Jacob, De delictis et poenis Roma 1920.
 Solieri Fr., Institutiones iuris eccl. Roma 1921.
 Cerato Prosdocimus Censurae vigentes ipso facto a C. I. c. exceptae. Patavii 1920.
 Týž, Matrimonium a C. I. c. desumptum. Patavii 1920.
 Gius. Rossi, La sepoltura ecclesiastica. Bergami 1920.
 Pighi, De matrimonio. Romae 1920.
 Danets Munerati, Iuris eccl. publ. et privati elementa. 1920 Romae.
 Bevillacqua, De Episcopi seu Ordinari ex novo Codice c. iuribus ac obligationibus.
 Bargillat M., Praelectiones I. c. ed. XXXII. ad Canones novi Cod. red. (2 sv.).
 Capello Fel., De Censuris juxta Cod. I. c. (1 sv.) Romae 1920.
 Caterbini arv. Il Diritto Ecclesiastico Italiano. (1 sv.).
 Caviglioli J. De Censuris latae sententiae, quae in C. I. c. continentur. (Sv. 1.)
 Cocchi Guido, Commentarium in C. I. c. normae generales.
 Fanfani, De iure religiosorum ad normam C. I. c.
 De Alexandris e Capitani, Deo et Caesari. Codex I. c. e Diritto Icahano in rapports a sacerdoti, coadiutori. (1 sv.)
 Micheletti, Ius religiosorum e C. I. c. (1 sv.) Turin 1920.
 Salucci Raff. Il sacerdote secundo il C. di dir. can. Turin 1920.
 Dr. V. Bušek.

Právo slovanské.

Малиновский J., Лекции по истории русского права. Въ Ростовѣ на Дону 1918. Stran VIII a 488.

Zaznamenáváme dílo o ruských právních dějinách, které jako bílá vrána se objevilo za neblahého ruského rozvratu v novém universitním městě ruském v Rostově na Donu z péra vynikajícího odborníka, někdy profesora dějin ruského práva na universitě v Tomsku v Sibiři.

Tragika ruského národa projevuje se již ve vnější stránce knihy, tištěné na papíře horším než novinářském, způsobem neumělým. Tím více dlužno však chváliti heroickou obětavost a ideálnost ruských badatelů, kteří nedbajíce nepřekonatelných téměř obtíží, mohou ještě za rozvrácených poměrů ruských psáti a tiskem vydávati knihy tak cenné, jako je dílo prof. Malinovského.

Do nedávna měli Rusové jedinou učebnici ruských právních dějin, která podávala ucelený a při tom souměrný obraz o historickém vývoji ruského práva ve všech jeho odvětvích, totiž nejen práva státního, nýbrž i trestního, civilního a procesního. Byla to kniha kijevského profesora Vladimírského-Budanova, která se dočkala mnoha vydání. Vynikalaf nade všechny podobné ruské učebnice — a bylo jich mnoho — tím, že podávala způsobem velmi souměrným výklad o dějinách ruského

státního práva od dob nejstarších až do doby nové a že si mimo to všímala vývoje všech právních oborů. Že věnovala velikou pozornost i pramenům ruského práva, staršího i novějšího, není ani třeba podotýkati.

Podobného rázu je i učebnice prof. J. Malinovského, která po jedné stránce znamená pokrok i naproti samému Vladimírskému-Budanovu. Starší ruští učenci většinou totiž zanedbávali poněkud dějiny práva té větve ruského národa, která se koncentrovala ve státě litevskoruském. Ačkoliv se někteří z nich, jako na př. Leontovič a také sám Vladimírskij-Budanov, z mladších pak hlavně M. N. Jasinskij, zabývali i studiem dějin práva litevskoruského, t. j. západoruského, projevovalo se to v jejich učebnicích pro universitní posluchače jen nepatrně. Vzácnou výjimkou je po té stránce kniha Malinovského, výborného znalce litevskoruského práva, který již před lety vydal několik pozoruhodných monografií věnovaných dějinám práva západní větve ruského národa. Znalostí svých Malinovskij použil ve své učebnici, o níž tuto podáváme stručnou zprávu. Při každé příležitosti seznamuje autor své posluchače a čtenáře nejen s právem té části ruského národa, která žila ve východním státě ruském, t. zv. moskevském, nýbrž i s instituty práva litevskoruského. A ani na tom nepřestává, nýbrž všímá si i místních odchylek a zvláštností ruského práva, jak se vyvinuly v jednotlivých končinách veliké ruské říše. Kniha jeho nabývá tím veliké ceny a přednosti před jinými podobnými učebnicemi ruských právních dějin.

Do podrobností v tomto stručném referátě jíti nemůžeme. Obmezíme se jen na suchý výčet hlavních oddílů knihy. Po krátkém úvodě autor pojednává o pramenech dějin ruského práva. Začíná právem obyčejovým a poměrem jeho k právu zákonnému, načež přechází k památkám ruských dějin, pak ke smlouvám s Řeky, k církevnímu zákonodárství, k pramenům práva byzantského, ke smlouvám s Němci, na to pojednává o Ruské Pravdě a soudních zákonech pskovském a novgorodském atd. Nezapomíná ani na privileje, listy a právní prameny státu litevskoruského. Probrav ještě prameny práva ve státě moskevském, končí zákonodárstvím období císařského.

Nejobsáhlejší je část učebnice věnovaná dějinám práva státního (str. 67—269). Probírá se tu nejdříve právo nejstarší doby knížecí a pak období pozdějších, a sice co do všech tvůrčích elementů státu. Vykládá se totiž dost obšírně o území státním, o obyvatelstvu a o státní moci. Velmi cenné jsou zejména výklady o různých druzích obyvatelstva a to zase jak ve starších knížetstvích a ve státě moskevském, tak i v říši litevskoruské, dále výklady o věcích (sněmeh), bojarské dumě, radě velikého knížetství litevského, o valném sněmě téhož knížetství, o zemských soborech (sněmeh) moskevských a jiných věcech. I v této části jde autor až do období císařského, pojednává o komitétu ministrů a radě ministerské, o senátu a sv. synodu. Výklady o samosprávě od dob nejstarších až do 19. stol. končí se tato část.

Poměrně obšírný je také oddíl zabývající se právem trestním (str. 270—402). Také v tomto oddíle je spisovatel velmi originální. Používá

tu výsledků svých starších studií o právu trestním a přihlíží zase k pramenům obou větví ruského národa, východní i západní. Menší je část věnovaná dějinám práva civilního (str. 402—456), nejmenší pak část o dějinách soudního řízení (str. 457—488). Karel Kadlec.

Koss Rudolf, *Forschungen zur mittelalterlichen Gerichtsverfassung Böhmens und Mährens*. Prag 1919. Stran 63.

Spis Kossův skládá se ze tří kapitol. V úvodě autor ukazuje na nedostatečnost pramenů českých a moravských, z nichž by bylo možno učiniti si jasný obraz o starém českém soudnictví. Nejasnou máme zejména představu o dvojí msoudě v krajích, o soudě cúdařově a soudě vladařově (villikově). Spisovatel podává tu přehled mínění jednotlivých badatelů v dané otázce.

Kapitola druhá je věnována vzniku zemského soudu. Autor dospívá k závěru, že zemský soud nepovstal, jak se dosud skoro obecně za to mělo, teprve za Přemysla Otakara II., a sice reformami tohoto panovníka. Podle autora jsou počátky zemského soudu starší a sahají již do posledních let vlády Václava I. Přeměna dosavadního soudu královského — pohyblivého — souvisí se změnou v celé zemské správě a také s rostoucím vlivem českého panstva. Nejvyšší dvorští úředníci proměňují se již na sklonku panování Václava I. v úředníky zemské, jak to vidno z jejich titulatury; nejdříve kolísavé, pak znenáhla se ustalující. Prvým projevem stavovství, totiž vznikající zemské obce, tehdy ještě panské (velmožské), jest zemská pečeť českých pánů z r. 1219. Autor pojednává v této kapitole také o radě královské, která byla dvojí, jednak úřednická, jednak stavovská. Myšlenka jeho není nová, nýbrž výtežky cizího badání (zejména Spangenbergova), jsou tu aplikovány na české poměry.

V kap. třetí spisovatel snaží se dokázati, že krajské cúdy české a moravské byly soudy civilními, kdežto soudy t. zv. provinciálních soudců (judices provinciales) čili popravců (correctores, iustitarii) byly soudy trestními, a sice vzniklými ze soudů královských hospodářských úředníků, t. zv. vladařů (villici), t. j. správců.

Výklady a důkazy autorovy jsou přesvědčivé, a třeba s leckterýms detailem nelze souhlasiti, přece dlužno přiznati, že spisovatel snaží se objektivně používat pramenů a vytěžití z nich co nejvíce. Velmi mu prospívá znalost českého jazyka, takže může se seznamovati i s výsledky českého vědeckého badání. Není mu neznáma ani vědecká literatura polská, jak je vidno z různých míst. K. K.

Kapras Jan, *Právní dějiny zemí koruny české*. Díl třetí: Dějiny státního zřízení. Část druhá: Doba pobělohorská. Se dvěma mapami. Sešit I. (stran 232). V Praze 1920.

Upozorňujeme zatím jen zběžně na poslední vyšlou část velikého Kaprasova díla »Právní dějiny zemí koruny české«, o jehož prvních dílech časopis náš podával zprávu. Dílo blíží se ke konci. Sešit před ro-

kem vydaný zabývá se dobou pobělohorskou. Spis má i ve svém pokračování tytéž vlastnosti jako části předcházející. Především dlužno vzdáti veškeru chválu nevšední píli autorově, s jakou sebral při každé kapitole příslušnou literaturu, nejen českou, nýbrž i německou a vůbec jinojazyčnou. Další velikou předností knihy je, že si všímá celého rozsahu českého státu, tedy i t. zv. zemí vedlejších, k nimž dosud v celkových přehledech nebylo dostatečně přihlíženo.

Autor začíná územím české koruny a jejím obyvatelstvem v době státu absolutistického. (Zajímavá je zejména kapitola »Poměry národnostní«, str. 38—49). Nato pojednává o ústavě (str. 75—173), a sice ve dvou oddílech, z nichž prvý je nadepsán »Pobělohorský absolutismus aristokratický«, druhý pak »Osvícený a policejní absolutismus«. Pod další rubrikou »Správa« podán je výklad o krajích, městech, panstvích a vsích, soudech, vojenství a stycích mezinárodních, o hornictví a financích.

Konečný úsudek o třetím díle bude si možno učiniti teprve po vyjití posledního sešitu. Prozatím nezamlouvá se nám v autorově systému zařazení některých úřadů do rubriky »Ústava«, jiných však do rubriky »Správa«. Těšíme se na zakončení celého díla. Pak podáme referát podrobnější.

K. K.

Právo německé.

Keutgen F., *Der deutsche Staat des Mittelalters*. Jena 1918. Stran 186.

Podnět k nadepsané monografii dán byl autorovi spisem *Der deutsche Staat des Mittelalters* (I. sv.) G. v. Belowa, jemuž je kniha také věnována. Spisovatel hlásí se do téhož tábora právních historiků německých jako sám Below. Jak na konci své monografie praví, běželo mu jen o to, aby vyložil jisté základní otázky o podstatě německého státu v jeho různých fázích od pravěku až na konec středověku. Ve svých názorech neuchyluje se mnoho od Belowa, jehož vývody jen v podrobnostech doplňuje anebo málo pozměňuje.

Výsledek, k němuž spisovatel dospěl, je formulován na konci knihy v závěrečné kapitole (Schluss) asi takto: Germánský stát liší se od státu římského od samých svých počátků svou dualistickou povahou. Kdežto stát starověký, především římský, dualistického rázu, jímž se s počátku rovněž vyznačoval, záhy pozbyl a individuum svému panství úplně podřídil, uplatňují se ve státě germánském od nejstarších počátků až do konce středověku — dále spisovatel nejde — také státní občané. Germánský stát je naproti městskému státu římskému »státem plošným« (ein Flächenstaat) — Keutgen opakuje tu, co již jiní postřehli (srov. Jellinek) —, »státem sedláků a pozemkových pánů, státem mužů, kteří daleko od města a sídla ústřední vlády vzdorně a nezávisle na vlastní půdě stojí a v hroudě kotví« (str. 184). Síly takového státu dají se těžko spojití k jednotným cílům; těžko je mu zvláště při jeho nesmírném rozsahu, dáti tuhou, dobře uspořádanou ústavu. Individuum